НАРОДНО СЪБРАНИЕ
Вх.No 52-654-04-88
Дата 17 / 07 2026 г.

ЧРЕЗ
ДОЦ. МИХАЕЛА ДОЦОВА
ПРЕДСЕДАТЕЛ
НА 52-РОТО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

ДО
ПРОФ. ЯНКА ТЯНКОВА
ПРЕДСЕДАТЕЛ
НА КОМИСИЯТА
ПО ПРАВНИ ВЪПРОСИ

ОТНОСНО: общ проект за изменение и допълнение на Изборния кодекс, № 52-653-02-6..

Уважаема госпожо Председател,

На основание чл. 79, ал. 1 от Правилника за организацията и дейността на Народното събрание предлагам промени в общия проект за изменение и допълнение на Изборния кодекс С № 52-653-02-6, както следва:

§ 1 В чл. 235 се създават нови ал. 5, 6, 7 и 8:

(5) Машините за гласуване се оборудват с функционалности, които осигуряват на избирателите със зрителни увреждания възможност да упражнят правото си на глас самостоятелно, независимо и при спазване тайната на вота.

(6) Функционалностите по ал. 5 включват най-малко:

1. аудиоинтерфейс с говорещ модул на български език чрез използване на слушалки;
2. достъпни средства за управление, включително тактилна и/или виртуална клавиатура;
3. възможност за използване на увеличен размер на шрифта и режими с повишен контраст за избирателите със слабо зрение.

(7) Във всяка избирателна секция, в която се гласува с хартиени бюлетини, се осигурява най-малко един тактилен шаблон за съответния вид избор, позволяващ на незрящите избиратели самостоятелно и при спазване тайната на вота да отбележат своя избор.

(8) Централната избирателна комисия определя с решение минималните технически и функционални изисквания към средствата по ал. 5 – 7, както и реда за тяхното използване."

§ 2 В чл. 236, ал. 1 след изречение първо се създава ново изречение второ:

"Гласуване с помощта на придружител се допуска само когато поради естеството на увреждането избирателят не може самостоятелно да упражни правото си на глас въпреки осигурените средства за достъпност по чл. 235, ал. 5 – 7."

Преходни и заключителни разпоредби

§ 3. В тримесечен срок от влизането в сила на този закон Централната избирателна комисия приема решение, с което определя минималните технически и функционални изисквания по чл. 235, ал. 8.

§ 4. Изискванията по чл. 235 се прилагат при първите произведени избори след изтичането на срока по § 3, когато е технически възможно оборудването на машините за гласуване и осигуряването на тактилните шаблони.

Мотиви

I. Причини, които налагат включването на предложенията.

Настоящите предложения в проекта на Закон за изменение и допълнение на Изборния кодекс имат за цел да гарантират реалното и ефективно упражняване на активното избирателно право от гражданите със зрителни увреждания чрез осигуряване на достъпна среда при машинното и хартиеното гласуване.

Правото на участие в избори е основно конституционно право на българските граждани, прогласено в чл. 42 от Конституцията на Република България. Упражняването на това право следва да бъде осигурено при равни условия за всички граждани, независимо от наличието на увреждане.

Към настоящия момент Изборният кодекс допуска лицата със зрителни увреждания да упражнят правото си на глас с помощта на придружител. Макар тази възможност да улеснява участието им в изборния процес, тя не гарантира в пълна степен конституционния принцип за

тайната на вота, тъй като избирателят е принуден да разкрие политическата си воля пред друго лице.

Предлаганите изменения имат за цел да преодолеят именно тази зависимост, като осигурят технически средства, позволяващи на незрящите и слабовиждащите граждани самостоятелно, независимо и при пълно спазване на тайната на вота да упражнят своето избирателно право.

Предложенията са насочено както към машинното, така и към хартиеното гласуване.

При машинното гласуване се предлага машините да бъдат оборудвани с говорещ модул, тактилна или виртуална клавиатура, както и със специализирани режими за увеличен шрифт и висок контраст.

При хартиеното гласуване се предлага във всяка избирателна секция да бъде осигурен минимум един тактилен шаблон, позволяващ на незрящите избиратели самостоятелно да отбележат своя избор върху бюлетината.

По този начин придружителят ще остане възможност единствено за случаите, при които увреждането обективно не позволява самостоятелно упражняване на правото на глас.

II. Цели

С приемането на измененията се цели:

- гарантиране на тайната на вота за хората със зрителни увреждания, съгласно чл. 10 от Конституцията;

- осигуряване на равнопоставено участие в изборния процес;

- въвеждане на минимални стандарти за достъпност при машинното гласуване;

- осигуряване на достъпност при гласуването с хартиени бюлетини;

- изпълнение на международните ангажименти на Република България по отношение правата на хората с увреждания;

- ограничаване необходимостта от използване на придружител единствено до случаите, когато това е обективно необходимо.

III. Финансови и други средства, необходими за прилагането

Реализирането на предлаганите изменения ще изисква определени финансови средства, свързани с:

- надграждане на машините за гласуване;

- внедряване на специализиран софтуер;

- изработване на тактилни шаблони;

- обучение на секционните избирателни комисии.

Очакваните разходи не представляват значително увеличение на общите разходи за произвеждане на избори, доколкото голяма част от функционалностите могат да бъдат реализирани чрез софтуерно обновяване на вече използваните устройства.

Тактилните шаблони могат да бъдат рециклирани или адаптирани за следващи избори.

IV. Очаквани резултати

Приемането на измененията ще доведат до:

- гарантиране на самостоятелно упражняване на избирателното право;

- значително намаляване необходимостта от придружители;

- повишаване доверието на хората със зрителни увреждания в изборния процес;

- осигуряване на реално равноправие;

- изпълнение на международните стандарти за достъпност;

- повишаване общественото доверие в изборния процес.

V. Съответствие с правото на Европейския съюз

Предложеният законопроект е съобразен с:

- Хартата на основните права на Европейския съюз;

- Европейския акт за достъпност (Директива (ЕС) 2019/882);

- Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания, ратифицирана от Република България;

Предлаганите изменения не противоречат на действащото европейско законодателство и допринасят за изпълнение на международните задължения на Република България.

Предварителна оценка на въздействието

1. Проблем

Действащият Изборен кодекс не осигурява на гражданите със зрителни увреждания възможност самостоятелно да упражнят правото си на глас при спазване на тайната на вота, съгласно чл. 10 от Конституцията.

В преобладаващата част от случаите те са принудени да използват придружител.

Това създава зависимост от друго лице и представлява ограничение на конституционния принцип за тайно гласуване.

2. Цел

Да се осигури възможност всеки гражданин със зрително увреждане да упражни своето активно избирателно право самостоятелно, независимо и при гарантирана тайна на вота.

3. Заинтересовани страни

- гражданите със зрителни увреждания;
- хората със слабо зрение;
- Централната избирателна комисия;
- Министерският съвет;
- Министерството на иновациите и дигиталната трансформация;
- Министерството на труда и социалната политика;
- общинските администрации;
- организациите на и за хората с увреждания;
- секционните избирателни комисии.

4. Ползи

- гарантиране на тайната на вота;
- повишаване на изборната активност;
- изпълнение на международните стандарти;
- подобряване достъпността;
- ограничаване на зависимостта от придружители;
- повишаване общественото доверие.

5. Рискове

Възможните рискове са свързани с:

- необходимостта от първоначална инвестиция;

- обучение на членовете на СИК;

- адаптиране на софтуера;

- провеждане на обществени поръчки.

Посочените рискове са управляеми и могат да бъдат преодолени чрез поетапно въвеждане на новите функционалности.

6. Очаквано въздействие

Очаква се значително подобряване на достъпността на изборния процес за хората със зрителни увреждания, повишаване на тяхната независимост и укрепване на конституционния принцип за равнопоставеност на гражданите при упражняване на избирателното право.

Спецификации

Към настоящия момент незрящите избиратели са принудени да гласуват единствено чрез помощта на придружител. Това влиза в пряк конфликт с чл. 10 от Конституцията на Република България, чл. 3, ал. 1 от Изборния кодекс (гарантиращ тайната на вота), както и с чл. 29 от Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания, ратифицирана от нашата страна, която изрично задължава държавите да осигурят изборни процедури, съоръжения и материали, които са подходящи, достъпни и лесни за разбиране и използване.

Наличните в Република България машини за гласуване – модел Smartmatic bSmart500, хардуерно притежават необходимия технологичен капацитет и портове за осигуряване на достъпен потребителски интерфейс. В тази връзка и в съответствие с европейския стандарт за достъпност на ИКТ продукти и услуги EN 301 549, както и с международните насоки VVSG 2.0 (Voluntary Voting System Guidelines), следва да се предприемат мерки по осигуряване на достъпно и тайно гласуване и да бъдат внедрени следните технически решения:

1. АУДИО ИНТЕРФЕЙС НА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ТАЙНА НА ВОТА ЧРЕЗ СЛУШАЛКИ

• Интегриране на модул за синтез на реч (Text-to-Speech) с висококачествен български глас, който да озвучава пълното съдържание на екрана – инструкции, списъци с партии и коалиции, преференции, системни съобщения и екран за потвърждение.

• Използване на наличния 3.5 мм аудио изход (стерео жак) на машината. За да се гарантира абсолютната тайна и хигиена на вота, системата трябва да позволява двойна опция: използване на предоставени в секционната комисия дезинфекцирани слушалки ИЛИ използване на лични стандартни слушалки на избирателя, включени в 3.5 мм изход.

• Внедряване на режим „Затъмнен екран“ (Screen Curtain / Privacy Screen). При активиране на аудио гласуването дисплейният модул следва да изключва визуалното изображение (да остава черен), за да се предотврати възможността присъстващите в помещението да наблюдават избора на незрящия гражданин.

• Възможност за индивидуално регулиране на силата на звука и скоростта на говора директно от избирателя.

2. ИНТЕРФЕЙС ЗА УПРАВЛЕНИЕ ПРЕЗ СЕНЗОРЕН ЕКРАН (TOUCHSCREEN)

• Разработване и активиране на достъпен жестови режим за екранно четене, аналогичен на утвърдените стандарти при мобилните устройства (VoiceOver / TalkBack).

• При докосване на обект по екрана (партийна листа, кандидат, бутон за потвърждение), синтезаторът на реч да изговаря неговото име и статус, без да го избира.

• Активирането (маркирането на избор) да се извършва единствено чрез целенасочен жест – „двойно почукване“ (Double-tap) навсякъде по екрана или потвърждение чрез задържане, с ясна звукова обратна връзка за успешно направен избор.

• Осигуряване на визуални настройки за лица с остатъчно зрение: режим на висок контраст (жълт текст на черен фон / бял на черен фон) и възможност за мащабиране (увеличаване на шрифта).

3. АЛТЕРНАТИВЕН ИНТЕРФЕЙС ЧРЕЗ ФИЗИЧЕСКА ТАКТИЛНА КЛАВИАТУРА / КОНТРОЛЕР

• Тъй като работата със сензорен екран представлява сериозна бариера за възрастни незрящи граждани или лица с по-ниска дигитална грамотност, следва да се осигури алтернативно управление чрез външна физическа клавиатура/тактилен контролер, свързана към машината.

• Контролерът следва да разполага с минимален брой тактилно различими бутони, диференцирани по форма, цвят и релеф (включително Брайлово означение): бутони за

навигация „Напред/Надолу“ и „Назад/Нагоре“ по списъка, бутон „Избери/Потвърди“ (с различна текстура), бутон за изтриване/корекцията и бутон „Помощ/Инструкции“.

4. НЕЗАВИСИМА ВЕРИФИКАЦИЯ НА ХАРТИЕНАТА РАЗПИСКА

• Системата да осигурява гласово прочитане на финалния избор непосредствено преди отпечатане на бюлетината/разписката.

• Да се проучи техническата възможност вграденият или допълнителен баркод/QR скенер на машината да разчита отпечатаната контролна разписка и да я изчита в слушалките на избирателя, за да може той самостоятелно и независимо да верифицира своя вот.

ВНОСИТЕЛ:

Иван Янев
народен представител
от ПГ „Прогресивна България“